

Udskriftsdato: 2. januar 2026

VEJ nr 9764 af 02/10/2023 (Gældende)

Vejledning om socialpædagogisk bistand, støtte- og kontaktpersoner, behandling og pasning af nærtstående efter reglerne i lov om social service

Ministerium: Social- og Boligministeriet

Journalnummer: Social-, Bolig- og Ældremin., j.nr. 2021-8260

Vejledning om socialpædagogisk bistand, støtte- og kontaktpersoner, behandling og pasning af nærtstående efter reglerne i lov om social service

Indholdsfortegnelse

Kapitel 1 Socialpædagogisk bistand

Kapitel 2 Bostøtte efter de specialiserede støttemetoder fra Housing First-tilgangen til personer i hjemløshed eller i risiko herfor

Kapitel 3 Støtte- og kontaktpersoner

Kapitel 4 Behandling

Kapitel 5 Pasning af nærtstående med funktionsnedsættelse eller alvorlig sygdom

Indledning

I denne vejledning om socialpædagogisk bistand, støtte- og kontaktpersoner, behandling og pasning af nærtstående efter serviceloven uddybes bestemmelserne om socialpædagogisk bistand, støtte- og kontaktpersoner, behandling og pasning af nærtstående med funktionsnedsættelse eller alvorlig sygdom i §§ 85, 85 a, 99, 102 og 118 i lov om social service, jf. lovbekendtgørelse nr. 1089 af 16. august 2023 (herefter serviceloven).

Vejledningen afløser vejledning nr. 10284 af 11. december 2017 om socialpædagogisk bistand, støtte- og kontaktpersoner, behandling og pasning af nærtstående efter reglerne i serviceloven.

Vejledningen har virkning fra den 1. oktober 2023. Vejledningen er ændret som følge af lov nr. 482 af 12. maj 2023 om ændring af lov om social service, lov om almene boliger m.v., lov om leje af almene boliger og forskellige andre love.

Det er vigtigt at være opmærksom på, om der efter offentliggørelsen af denne vejledning er sket ændringer af eksempelvis lovgivning og Ankestyrelsens praksis, eller om Ankestyrelsen har truffet nye principmeddelelser, der endnu ikke fremgår af vejledningen. Ankestyrelsens principmeddelelser findes på www.ast.dk og på www.retsinformation.dk.

I forhold til vejledning og spørgsmål vedrørende servicelovens regler er det som udgangspunkt kommunerne, der yder vejledning over for borgerne.

Ankestyrelsen vejleder kommunernes medarbejdere (skriftlig og mundtligt) om lovgivning under Social-, Bolig- og Ældreministeriets ressort på områder, hvor der er klageadgang til Ankestyrelsen. Undtaget herfra er vejledning om ny lovgivning, hvor Social-, Bolig- og Ældreministeriet i de første seks måneder efter en ny lovs ikrafttræden har vejledningspligten over for kommunerne. Der kan henvises til Ankestyrelsens juridiske hotline på <https://ast.dk/til-myndigheder> og til Ankestyrelsen i øvrigt.

Kapitel 1

Socialpædagogisk bistand

Serviceloven

§ 85. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde hjælp, omsorg eller støtte samt genoptræning og hjælp til udvikling af færdigheder til personer, der har behov herfor på grund af betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer.

1. Socialpædagogisk bistand skal ydes til personer, der på grund af betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer har behov herfor. Socialpædagogisk bistand kan bestå af hjælp, rådgivning, støtte eller omsorg, således at den pågældende kan leve et liv på egne præmisser. Socialpædagogisk bistand kan også bestå af oplæring i eller genoptræning af en række færdigheder, som sætter den pågældende i stand til at leve et så selvstændigt liv som muligt.

Socialpædagogisk bistand kan ydes som et element i et samlet tilbud om bl.a. rådgivning, støtte, hjælp til pleje, behandling, træning eller ledsagelse til personer uanset deres boform.

Ankestyrelsens principmeddelelse 6-18:

Kommunen skal yde socialpædagogisk støtte til borgere med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne og borgere med særlige sociale problemer, som medfører et behov for hjælp, omsorg, støtte eller optræning og hjælp til udvikling af færdigheder.

Det er ikke en betingelse, at den betydelige funktionsnedsættelse eller de særlige sociale forhold er varige, eller at borgeren har en diagnose. Socialpædagogisk støtte kan bevilges samtidig med, at borgerens forhold er under afklaring, fx fordi behandlingsmulighederne ikke er udtømte, at borgeren er under helbredsmæssig udredning, eller fordi uddannelses- og beskæftigelsesmuligheder ikke er afklaret.

Socialpædagogisk støtte kan bevilges til borgere, der har ressourcer til at kunne klare sig selv på nogle områder, men samtidig har behov for hjælp på andre områder.

Hjælpen skal ydes uanset borgerens boform – altså også til borgere, der bor på plejehjem eller i lignende boformer – og kan ydes i kombination med anden støtte, men kommunen er ikke forpligtet til at yde hjælpen i form af en fast og kontinuerlig støtteperson. Hjælpen skal tage udgangspunkt i den enkeltes individuelle situation med respekt for den enkeltes egne behov og ressourcer.

Formål

2. Formålet med indsatsen efter servicelovens § 85 er at styrke den enkeltes funktionsmuligheder eller at kompensere for nedsat funktionsevne, som betyder, at den enkelte ikke kan fungere optimalt i dagligdagen eller i relation til omgivelserne. Socialpædagogisk bistand skal bidrage til, at den enkelte kan skabe en tilværelse på egne præmisser. Indsatsen tager således sigte på, at den enkelte kan bevare eller forbedre sine psykiske, fysiske eller sociale funktioner.

Formålet med støtten kan være udvikling og vedligeholdelse af personlige færdigheder, bl.a. med henblik på at skabe eller opretholde sociale netværk, struktur i dagligdagen m.v., således at personen bliver bedre i stand til at gøre brug af samfundets almindelige tilbud. Bestemmelsen kan bl.a. anvendes til at yde støtte til forældre, som er omfattet af målgruppen for § 85, i forbindelse med varetagelsen af forælderrollen.

For personer, der på grund af betydelig nedsat psykisk eller fysisk funktionsevne reelt ikke har mulighed for at tage vare på egne interesser, er formålet med den socialpædagogiske bistand også at yde en særlig hjælp, så den pågældende kan opnå og fastholde egen identitet samt opnå en mere aktiv livsudfoldelse

Generelt

3. Tildeling af støtte efter § 85 forudsætter en betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer.

Socialpædagogisk bistand ydes uafhængigt af boform. Den socialpædagogiske bistand vil således kunne ydes til beboere i botilbud, bofællesskaber, opgangsfællesskaber, boligafdelinger for socialt udsatte, selvstændig bolig m.v.

De forskellige former for socialpædagogisk bistand skal tage udgangspunkt i den enkeltes særlige behov og forudsætninger. Tildeling af ydelser efter servicelovens kapitel 16, herunder socialpædagogisk bistand, skal altid ske på baggrund af en konkret, individuel vurdering af den enkeltes behov for hjælp, jf. servicelovens § 88, ligesom hjælpen skal tilrettelægges ud fra den enkeltes behov og forudsætninger og i samarbejde med den enkelte, jf. servicelovens § 1.

Støtte efter § 85 kan ofte gives i sammenhæng med andre ydelser efter serviceloven, f.eks. personlig og praktisk hjælp efter § 83 herunder rehabiliteringsforløb efter § 83 a, genoptræning eller vedligeholdelsestræning efter § 86, behandling efter § 102 eller aktivitets- og samværstilbud efter § 104. Endvidere vil der i mange tilfælde være sammenhæng med ydelser efter andre lovgivninger, herunder undervisnings-, beskæftigelses- og sundhedslovgivningen. F.eks. kan træning, behandling og rådgivning have form af et tværfagligt samarbejde, hvor der kan være en glidende overgang mellem bestemmelserne i serviceloven og sundhedssystemet. Kommunen bør være opmærksom på nødvendig koordinering af sammenhængende ydelser, ligesom det i forbindelse med tildeling af socialpædagogisk bistand for så vidt gælder voksne under folkepensionsalderen kan være relevant at tilbyde borgeren at udarbejde en handleplan for indsatsen, jf. servicelovens § 141. Hertil bemærkes det, at kommunalbestyrelsen skal udarbejde en handleplan efter §§ 141 eller 142 i serviceloven for personer, der har ophold på en boform efter § 110. Kommunalbestyrelsen kan tilbyde at erstatte handleplanen med en helhedsorienteret plan jf. servicelovens §§ 141, stk. 7 og 142, stk. 5. Denne forpligtelse gælder også for personer, der er over folkepensionsalderen.

Ved vurdering af, om en person har behov for støtte efter § 85, skal kommunalbestyrelsen, jf. § 88, tage stilling til alle anmodninger om hjælp fra ansøgeren.

Der skal således foretages en visitation som, uanset boform, tager udgangspunkt i den enkeltes funktionsnedsættelse, og som vurderer omfanget og arten af den støtte, pågældende har behov for.

Afgørelse om socialpædagogisk bistand skal meddeles ansøgeren skriftligt og være ledsaget af en skriftlig begrundelse, jf. servicelovens § 89.

For personer under folkepensionsalderen vil tilbud om socialpædagogisk bistand ofte udgøre et centralt element i den handleplan, som kommunalbestyrelsen har pligt til at tilbyde at udarbejde til personer med betydelig nedsat fysisk og psykisk funktionsevne eller personer med alvorlige sociale problemer, jf. § 141.

Ankestyrelsens principmeddelelse 6-18:

Kommunen skal yde socialpædagogisk støtte til borgere med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne og borgere med særlige sociale problemer, som medfører et behov for hjælp, omsorg, støtte eller optræning og hjælp til udvikling af færdigheder.

Det er ikke en betingelse, at den betydelige funktionsnedsættelse eller de særlige sociale forhold er varige, eller at borgeren har en diagnose. Socialpædagogisk støtte kan bevilges samtidig med, at borgerens forhold er under afklaring, fx fordi behandlingsmulighederne ikke er udtømte, at borgeren er under helbredsmæssig udredning, eller fordi uddannelses- og beskæftigelsesmuligheder ikke er afklaret.

Socialpædagogisk støtte kan bevilges til borgere, der har ressourcer til at kunne klare sig selv på nogle områder, men samtidig har behov for hjælp på andre områder.

Hjælpen skal ydes uanset borgerens boform – altså også til borgere, der bor på plejehjem eller i lignende boformer – og kan ydes i kombination med anden støtte, men kommunen er ikke forpligtet til at yde hjælpen i form af en fast og kontinuerlig støtteperson. Hjælpen skal tage udgangspunkt i den enkeltes individuelle situation med respekt for den enkeltes egne behov og ressourcer.

Ankestyrelsens principmeddelelse 52-15:

Der er ikke hjemmel i servicelovens bestemmelse om ledsagelse til, at borgere med funktionsnedsættelse selv kan vælge at anvende ordningen til aktiviteter, der er lægeordineret – eksempelvis fysioterapi i form af bassintræning eller ridefysioterapi.

Det følger af forarbejderne til servicelovens § 97 om ledsagelse, at formålet med ordningen er, at det skal medvirke til integration i samfundet af borgere med betydelig og varigt nedsat funktionsevne ved at give borgerne mulighed for at deltage i selvvalgte fritidsaktiviteter. Borgere med funktionsnedsættelse skal kunne deltage i kulturelle og sociale aktiviteter uden at skulle bede familie eller venner om hjælp.

Hverken forarbejderne til bestemmelsen eller vejledningen hertil understøtter at udvide ledsageordningen til at omfatte aktiviteter, der er lægeordineret, selvom borgeren selv vælger det eller er glad for aktiviteten.

I den konkrete sag var borgeren berettiget til hjælp efter servicelovens § 85 om socialpædagogisk støtte, da han havde en betydelig nedsat fysisk funktionsevne og havde behov for hjælp i omklædningsrummet samt guidning og støtte i vandet i forbindelse med lægeordineret bassintræning.

Tilrettelæggelsen af bistanden

4. Det relationsskabende arbejde er helt centralt i den socialpædagogiske bistand. Bistanden kan derfor med fordel tilrettelægges på en sådan måde, at der skabes de nødvendige rammer for, at den person, der modtager støtten, kan opbygge og bevare en relation til den eller de medarbejdere, der udfører indsatsen.

Ved tilrettelæggelsen af den socialpædagogiske bistand, kan leverandøren i organiseringen af indsatsen endvidere søge at sikre et kollegialt fagligt miljø, hvor der kan ske faglig udvikling og erfaringsopsamling, herunder supervision, løbende efteruddannelse m.v. Det kan f.eks. være relevant at sikre mulighed for at udveksle erfaringer og støtte hinanden i det daglige arbejde i forhold til medarbejdere, der udfører socialpædagogisk bistand i form af hjemmevejledning m.v. over for borgere, der bor i selvstændige boliger.

Bistandens art

5. Socialpædagogisk bistand kan bestå af et bredt spektrum af socialpædagogiske foranstaltninger og andre støtteforanstaltninger. Der kan f.eks. gives vejledning, rådgivning, optræning og hjælp til selvhjælp til at udføre dagligdagens gøremål m.v. Hjælpen skal tage udgangspunkt i pågældendes egne behov og forudsætninger og gives med respekt for den enkeltes integritet og værdighed. Hjælpen bør tage sigte på hjælp til selvhjælp både på det praktiske og det personlige plan.

Socialpædagogisk bistand til såvel personer med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer kan bl.a. bestå i rådgivning i forbindelse med fritids- og kulturaktiviteter m.v., opretholdelse af sociale netværk samt hjælp til administration af personlige forhold og konfliktløsning. Der kan f.eks. også være behov for hjælp til, at den enkelte kan tilrettelægge og overskue sin egen økonomi, eller støtte i forbindelse med varetagelsen af forælderrollen, herunder støtte til udvikling af færdigheder, hvis den pågældende som forælder har behov herfor. Det socialpædagogiske arbejde kan således støtte den enkelte til selv at træffe valg og til at få indflydelse på sin egen situation. Hjælpen kan også bestå af mere praktisk betonedede funktioner, som f.eks. indkøb, ledsagelse til behandling og lægebesøg, rejser, læsning af post m.v. For personer, der modtager en BPA-ordning efter § 96, kan socialpædagogisk bistand være relevant i forbindelse med optræning af færdigheder til at kunne varetage opgaverne i en BPA-ordning, jf. vejledning til serviceloven om borgerstyret personlig assistance.

Til personer med betydelig nedsat psykisk funktionsevne kan socialpædagogisk bistand f.eks. bestå af støtte med henblik på at styrke den pågældendes muligheder for selv at klare dagligdagen, herunder træning i at klæde sig på, spisetræning, hjælp til indkøb m.v. Bistanden kan f.eks. også bestå af den mere omsorgsbetonede og intensive støtte til personer med betydelig nedsat fysisk og psykisk funktionsevne, hvor f.eks. den personlige omsorg og pleje kan være et mål i sig selv.

For personer med betydelig nedsat fysisk og psykisk funktionsevne vil hjælpen, udover egentlig optræning og behandling kunne omfatte oplæring/genoptræning i daglige færdigheder, omsorg, støtte til udvikling af egne ressourcer, herunder muligheder for at kommunikere og indgå i samvær med andre, bl.a. samvær med egne børn.

Se i øvrigt Ankestyrelsens principmeddelelse 6-18 under denne vejlednings pkt. 3.

Afhængig af de konkrete omstændighederne vil socialpædagogisk bistand efter servicelovens § 85 kunne bestå af ledsagelse, både når der er tale om individuelle og fælles aktiviteter, herunder fritids- og kulturtilbud, aktiviteter af social karakter, aktivitets- og samværstilbud, beskyttet beskæftigelse, o.l. Det kan f.eks. være relevant for, at den pågældende kan fastholde egen identitet og opnå en mere aktiv livsudfoldelse. Der henvises til vejledning om særlig støtte til voksne om ledsagelse, jf. servicelovens § 97. Det bemærkes, at visse kommunale og regionale døgntilbud har mulighed for at tilbyde beboere med betydelig nedsat psykisk funktionsevne tilkøb af socialpædagogisk ledsagelse under ferie. Der henvises i denne forbindelse til lovbekendtgørelse nr. 346 af 31. marts 2020 om tilkøb af socialpædagogisk ledsagelse under ferie og til Vejledning om tilkøb af socialpædagogisk ledsagelse under ferie.

Socialpædagogisk bistand til personer med særlige sociale problemer, herunder sindslidende, stof- og alkoholmisbrugere samt personer, der tidligere har været eller for nuværende er i hjemløshed, kan f.eks. være rettet mod en større selvstændiggørelse og udvikling af personlige færdigheder, opretholdelse af sociale netværk, struktur i dagligdagen m.v. Målet kan være, at den pågældende i højere grad kan gøre brug af samfundets almindelige tilbud. Der kan f.eks. også være tale om støtte i forbindelse med udlusning fra en social boform efter servicelovens §§ 107-110 eller til støtte til lejere i boligafdelinger for socialt udsatte (skæve boliger).

Uanset hvilken form for socialpædagogisk bistand, der gives, er det afgørende, at hjælpen tager udgangspunkt i den enkeltes individuelle situation, nedsatte funktionsevne eller særlige sociale problemer, og at den udføres med respekt for den enkeltes selvbestemmelse, behov og ressourcer. Hjælpen skal endvidere ydes i overensstemmelse med den afgørelse, som kommunalbestyrelsen har truffet om indsatsen i forhold til den pågældende.

Hvis pågældende er forælder, kan der være behov at vurdere, om vedkommende har behov for socialpædagogisk bistand i forbindelse med varetagelsen af forælderrollen, eller om der er behov for andre

former for kompensation efter servicelovens bestemmelser som f.eks. servicelovens § 83 til praktisk støtte og hjælp i hjemmet eller håndsørkninger efter servicelovens § 100, jf. Vejledning om sårlig støtte til voksne. Der er her alene tale om en vurdering af, om den pågældende forælder har behov for handicapkompenserende støtte til varetagelsen af forælderrollen. Hvis der er tale om, at barnet eller den unge kan have behov for sårlig støtte efter servicelovens kapitel 11, skal der foretages en børnefaglig undersøgelse efter reglerne i servicelovens § 50. Der henvises til vejledning om sårlig støtte til børn og unge og deres familier.

Ankestyrelsens principmeddelelse 29-17:

Kommunen skal efter serviceloven tilbyde den nødvendige socialpædagogiske støtte til aktiviteter, så borgere med betydelig nedsat funktionsevne eller sårlige sociale problemer så vidt muligt er i stand til at leve og udfolde sig på lige fod med andre. Det gælder uanset boform.

Kompensationsprincippet betyder, at kommunen altid skal vurdere, om borgeren allerede er kompenseret for sit behov for hjælp. I vurderingen skal kommunen inddrage, hvilken hjælp borgeren allerede modtager, og om borgeren dermed er tilstrækkeligt kompenseret.

Når kommunen skal afgøre, om borgeren er omfattet af personkredsen til socialpædagogisk støtte, skal kommunen vurdere, om den hjælp, der søges om, falder ind under den form for støtte, der er omfattet af bestemmelsen om socialpædagogisk støtte, og om det er borgerens betydelige funktionsnedsættelse eller sårlige sociale problemer, der er årsag til, at borgeren har behov for støtten.

Kommunen skal også afklare formålet med den aktivitet, der søges om støtte til. Dette skal ske i samarbejde med borgeren, værgeren eller andre, der er relevante at inddrage i oplysningen af borgerens støttebehov.

I kommunens vurdering indgår, om aktiviteten bidrager til at udvikle borgeren, til at fastholde borgerens egen identitet, eller til at borgeren opnår en mere aktiv livsudfoldelse. Det er ikke en betingelse, at støtten udvikler borgerens funktionsniveau, men det kan indgå i vurderingen. Derudover indgår, om aktiviteten understøtter en selvstændig tilværelse, og/eller om borgeren får mulighed for aktiv deltagelse i samfundet på lige fod med andre.

Kommunen kan tage hensyn til, om borgeren med eller uden socialpædagogisk støtte opnår formålet med aktiviteten på anden vis og derfor er kompenseret for sit støttebehov. Kommunen kan kompensere borgeren med den aktivitet, der er integreret i et botilbud, når aktiviteten efter en konkret vurdering tilgodeser borgerens behov.

Kommunen kan fastsætte generelle vejledende serviceniveauer i forhold til socialpædagogisk støtte uden for hjemmet. Kommunen skal dog uanset serviceniveauer altid vurdere den enkelte borgers behov individuelt.

Ankestyrelsens principmeddelelse 60-15:

Kommunen skal yde den nødvendige hjælp og støtte efter servicelovens regler om socialpædagogisk støtte, så borgere med betydelig nedsat psykisk og fysisk funktionsevne eller sårlige sociale problemer så vidt muligt er i stand til at leve og udfolde sig som andre, der ikke har en funktionsnedsættelse. Dette

gælder også, når borgere skal have støtte ved ophold uden for hjemmet. Støtten er uafhængig af boform.

Kommunen kan blandt andet bevilge støtte i form af socialpædagogiske hjælpere, der følger med borgeren på ophold uden for hjemmet.

Kommunen skal foretage en konkret og individuel vurdering af den enkelte borgers behov for hjælp til socialpædagogisk støtte ved ophold uden for hjemmet. Hjælp ved ophold uden for Danmark skal vurderes efter udlandsbekendtgørelsen.

Afgørelser efter serviceloven skal træffes på baggrund af faglige og økonomiske hensyn. Kommunen kan have generelle vejledende serviceniveauer i forhold til socialpædagogisk støtte uden for hjemmet. Kommunen kan fx fastsætte nærmere retningslinjer for, hvordan den socialpædagogiske støtte uden for hjemmet skal varetages, herunder at borgerens eventuelle botilbud skal varetage den socialpædagogiske støtte ved ophold uden for botilbuddet.

Et serviceniveau indebærer, at den enkelte kommune kan fastsætte nogle vejledende retningslinjer om, hvilken type hjælp der typisk gives i forhold til bestemte typer af behov eller målgrupper.

Kommunen er bundet af serviceniveauet i relation til iagttagelse af ligebehandlingsprincippet. Et eventuelt serviceniveau skal dog fraviges, hvis borgerens behov efter en konkret og individuel vurdering nødvendiggør det. Kommunen skal begrunde en fravigelse fra serviceniveauet i såvel nedadgående som opadgående retning.

Kommunen kan ikke undlade at opfylde servicelovens bestemmelser om hjælp og støtte til borgere med betydelig nedsat fysisk og psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer med henvisning til, at kommunen ikke har en servicestandard, der giver mulighed for at bevilge socialpædagogisk støtte uden for hjemmet fx i forbindelse med ferieophold. Kommunen skal vurdere, om borgeren allerede er kompenseret i forhold til ansøgningen om støtte uden for hjemmet. Kommunen skal i denne vurdering inddrage, om borgeren modtager socialpædagogisk støtte til ophold uden for boligen som en integreret del af et botilbud, eller om borgeren modtager anden støtte i forbindelse med ophold uden for hjemmet.

Kommunen skal sikre, at borgere ikke bliver dobbeltkompenseret.

Rådgivningsindsats

6. Rådgivningsindsatsen udgør en vigtig faktor i socialpædagogisk bistand, idet rådgivning både kan have en forebyggende og en støttende effekt. Rådgivningen kan bidrage til at hjælpe den enkelte over øjeblikkelige vanskeligheder og på længere sigt gøre den enkelte bedre i stand til at løse opståede problemer ved egen hjælp.

Indsatsen kan bl.a. bestå i rådgivning i forbindelse med tilbud om aktivitets- og samværstilbud, samt fritids- og kulturaktiviteter m.v. Der kan også være behov for rådgivningshjælp i forbindelse med opretholdelse af sociale netværk, personlige forhold, konfliktløsning, lægebesøg, økonomisk planlægning m.v.

Ankestyrelsens principmeddelelse 63-17:

Samtaler om håndtering af følelser og tanker kan bevilges som socialpædagogisk støtte, hvis det er en del af borgerens behov for eksempelvis guidning og støtte på det personlige og praktiske plan, kommunikation med det offentlige og/eller at skabe struktur i hverdagen. Hvis der derimod er tale om håndtering af følelser og tanker eksempelvis i forhold til hændelser i fortiden, kan hjælpen ikke bevilges som socialpædagogisk støtte.

Det er derfor afgørende om socialpædagogisk støtte i form af samtaler om, fx håndtering af følelser og tanker knytter sig til behov hos borgeren, der er i overensstemmelse med formålet med socialpædagogisk støtte.

Hvis formålet med samtalerne er fx at yde hjælp til selvhjælp både på det personlige og praktiske plan til at udføre dagligdagens gøremål eller har et mere omsorgsmæssigt sigte, falder samtalerne inden for rammerne af socialpædagogisk støtte.

Har samtalerne primært sigte på at afklare følelser og tanker, der er rettet mod den indre psykiske tilstand, hvor støttebehovet er af overvejende terapeutisk karakter med behov for traditionel psykiatrisk og/eller psykologfaglige kompetencer, ligger det uden for formålet med bestemmelsen. Disse situationer kræver særlige kompetencer og er ikke alene af omsorgsmæssig karakter. Behovet for hjælp skal hér vurderes efter reglerne i anden lovgivning, herunder sundhedsloven.

Hvis en borger med fx Obsessive Compulsive Disorder (OCD) har behov for støtte til at udvikle færdigheder til at åbne døre eller andre handlinger, som den psykiske lidelse forhindrer vedkommende i, vil der kunne bevilges socialpædagogisk støtte hertil. Støtten skal konkret bruges til guidning af konkrete handlinger på trods af den psykiske lidelse.

Har samme borger behov for støtte til samtaler om årsagen til borgerens handlinger, som den psykiske lidelse er skyld i, vil der her være tale om støtte af terapeutisk karakter, der falder udenfor anvendelsesområdet for socialpædagogisk støtte.

Træning i form af socialpædagogisk bistand

7. Socialpædagogisk bistand retter sig mod voksne med en betydelig og varig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer. § 85 vil dog også ofte være relevant for f.eks. personer, der som følge af en sygdom eller en ulykke har behov for et forløb af længere varighed, i forskellige faser og med forskellige typer træningsindsatser. Socialpædagogisk bistand kan være et element heri, f.eks. i form af støtte og optræning i færdigheder i forbindelse med selvstændig bolig, når indsatsen ikke kan opnås gennem tilbud efter anden lovgivning. Det vil ofte være af stor betydning, at de pårørende inddrages i processen om et træningsforløb efter § 85.

Kommunalbestyrelsen skal tilrettelægge et tilbud om træning i form af socialpædagogisk bistand i samarbejde med borgeren og i sammenhæng med eventuelle andre indsatser efter både serviceloven og anden lovgivning. For så vidt angår serviceloven skal kommunalbestyrelsen være særlig opmærksom på tilbud om genoptræning og vedligeholdelsestræning efter § 86, og rehabiliteringsforløb efter § 83 a, ligesom der kan gives træning og andre tilbud af behandlingsmæssig karakter efter § 102.

For så vidt angår træning efter andre lovgivninger, kan der være tale om træningsindsatser på særligt sundheds-, undervisnings- og beskæftigelsesområdet. Det kan for eksempel være genoptræning efter udskrivning fra sygehus, kompenserende specialundervisning eller træning i forbindelse med beskæftigelse.

sesindsatser. For en nærmere uddybning af mulighederne for træning efter anden lovgivning henvises til vejledninger på de respektive lovområder.

Sammenhæng med bostøtte i skæve boliger

8. Ofte er der til en boligafdeling med skæve boliger knyttet en social vicevært, som hjælper beboerne i en opstartsfase, jf. bekendtgørelse nr. 75 af 28. januar 2020 om tilskud til fremme af udvikling af almene boliger til særligt udsatte grupper (skæve boliger). Formålet med denne hjælp er støtte til beboerne i afdelingen til at styrke sociale relationer og fællesskab i boligafdelingen og at bilægge eventuelle stridigheder m.v. De sociale viceværter er et supplement til hjælp efter servicelovens §§ 83 og/eller 85, tilbud om en støtte- og kontaktperson efter § 99 og efterforsorg fra en § 110- boform.

Endvidere vil der i forbindelse med udflytning fra en boform efter servicelovens § 110 som supplement til hjælpen efter §§ 83, 85 og 85 a kunne ydes efterforsorg fra boformen til de borgere, som boformslederen vurderer, har behov herfor.

Yderligere beskrivelse af efterforsorg fremgår af vejledning om botilbud m.v. til voksne.

Sammenhæng til støtte- og kontaktpersonordningen efter servicelovens § 99

9. Der vil ofte være en sammenhæng mellem socialpædagogisk bistand efter § 85 og støtte- og kontaktpersonordningen for personer med sindslidelse, misbrug eller særlige sociale problemer efter § 99. Når den pågældende gennem en støtte- og kontaktperson har fået den nødvendige tillid og er motiveret til at indgå i et mere fast forløb for at forbedre sin psykiske og sociale funktionsevne, samt opbygge sociale netværk og få mere struktur i dagligdagen, kan det være relevant, at støtte- og kontaktfunktionen overgår til socialpædagogisk bistand efter § 85. Tildeling af støtte efter § 85 skal altid ske på baggrund af en konkret, individuel vurdering af den enkeltes behov for hjælp, jf. § 88, ligesom hjælpen skal tilrettelægges ud fra den enkeltes behov og forudsætninger og i samarbejde med den enkelte, jf. servicelovens § 1.

Kommunalbestyrelsen kan ikke etablere støtte- og kontaktpersonordninger efter § 85 eller yde socialpædagogisk bistand efter § 99.

Sammenhæng mellem støtte efter § 85 og støtte efter § 85 a i serviceloven til personer i hjemløshed eller i risiko herfor

10. Kommunalbestyrelsen kan efter § 85 a i serviceloven tilbyde hjælp, omsorg eller støtte til udvikling af færdigheder efter de specialiserede støttemetoder fra Housing First-tilgangen til personer i hjemløshed eller i risiko herfor, som har behov for hjælp, omsorg eller støtte på grund af særlige sociale problemer.

Det er dog allerede muligt efter § 85 i serviceloven at visitere til et bostøtteforløb efter de specialiserede støttemetoder. Målgruppen af personer i hjemløshed og risiko herfor kan også visiteres til støtte efter § 85 i serviceloven, hvor der er metodefrihed for kommunerne.

Fra 1. oktober 2023 indføres der i en selvstændig bestemmelse i serviceloven, § 85 a, med henblik på at understøtte kommunerne i at levere en tilstrækkelig omfattende og intensiv støtte efter de specialiserede støttemetoder. Formålet med en selvstændig bestemmelse om Housing First-tilgangen er at sende et klart signal om, at indsatsen til denne målgruppe kan adskille sig fra den almindelige socialpædagogiske støtte efter servicelovens § 85.

Kapitel 2

Bostøtte efter de specialiserede støttemetoder fra Housing First-tilgangen til personer i hjemløshed eller i risiko herfor

Serviceoven

§ 85 a. Kommunalbestyrelsen kan tilbyde hjælp, omsorg eller støtte til udvikling af færdigheder efter de specialiserede støttemetoder fra Housing First-tilgangen til personer i hjemløshed eller i risiko for hjemløshed, som har behov for hjælp, omsorg eller støtte på grund af særlige sociale problemer.

Stk. 2. Følger kommunalbestyrelsen ikke borgerens ønsker til leverandør af bostøtten, jf. § 142, stk. 4, skal kommunalbestyrelsen begrunde dette i afgørelsen efter stk. 1.

11. Kommunalbestyrelsen kan tilbyde hjælp, omsorg eller støtte til udvikling af færdigheder efter de specialiserede støttemetoder fra Housing First-tilgangen til personer i hjemløshed eller i risiko herfor, som har behov for hjælp, omsorg eller støtte på grund af særlige sociale problemer.

Yderligere beskrivelse af bostøtte efter de specialiserede støttemetoder fra Housing First-tilgangen til personer i hjemløshed eller i risiko herfor fremgår af vejledning om hjælp og støtte efter serviceloven.

Kapitel 3

Støtte- og kontaktpersoner

Serviceoven

§ 99. Kommunalbestyrelsen sørger for tilbud om en støtte- og kontaktperson til personer med sindslidelser, til personer med et stof- eller alkoholmisbrug samt til personer med særlige sociale problemer, der ikke har eller ikke kan opholde sig i egen bolig.

Formål og målgruppe

12. Formålet med støtte- og kontaktpersonordningerne er, at styrke brugerens mulighed for at opnå og bevare kontakt til omverdenen ud fra egne ønsker og behov og dermed gøre vedkommende i stand til at benytte samfundets muligheder og allerede etablerede tilbud.

Støtte- og kontaktpersonordningen er dermed et supplement til de øvrige sociale tilbud som f.eks. personlig hjælp efter servicelovens § 83 herunder rehabiliteringsforløb efter servicelovens § 83 a, socialpædagogisk bistand efter servicelovens § 85, efterforsorg efter udflytning fra en boform efter servicelovens § 110. Ordningen skal ikke erstatte disse tilbud eller deres faglige indhold. Tilbuddet kan også gives til lejere i skæve boliger (boliger for dem, der ikke trives i traditionelt boligbyggeri, personer i hjemløshed og særligt udsatte grupper) med tilknyttet social vicevært.

Målgruppen for ordningen med støtte- og kontaktpersoner er de mest socialt udsatte og isolerede sindslidende, stof- og alkoholmisbrugere samt personer i hjemløshed, som almindeligvis ikke gør brug af, eller ikke er i stand til at gøre brug af allerede eksisterende tilbud. For så vidt angår sindslidende er målgruppen ikke snævert afgrænset til personer med egentlige psykiatriske diagnoser.

Der er tale om en målgruppe, som ikke nødvendigvis har haft kontakt med de sociale myndigheder på forhånd, og der er tale om en ordning, der ikke kræver visitation. Alle kan henvende sig til kommunen og gøre opmærksom på, at en person har behov for hjælp, ligesom kendskab til målgruppen kan ske ved støtte- og kontaktpersonernes opsøgende arbejde.

Opgaven

13. Opgaven for støtte- og kontaktpersonordningerne er ved opsøgende arbejde at opbygge og skabe kontakt til de mest socialt udsatte og isolerede sindslidende, misbrugere og borgere i hjemløshed, som ikke selv magter at kontakte de etablerede tilbud. Formålet er at tilbyde en hjælp, der understøtter og styrker muligheden for et liv på egne præmisser med større personlig og social mestring. Erfaringsmæssigt kræver det opsøgende arbejde tid og tålmodighed.

Tilbud om en støtte- og kontaktperson gives i dialog med brugeren af ordningen og på dennes præmisser. Støtte- og kontaktpersonen kan tilbyde borgeren at være anonym. Borgeren kan afslå at tage imod et tilbud om hjælp fra en støtte- og kontaktperson.

Det relationsskabende arbejde er helt centralt i støtte- og kontaktpersonordningen. Opgaven bør derfor udføres på en måde, så der skabes de nødvendige rammer for, at borgeren kan knytte en relation til støtte- og kontaktpersonen og dermed opbygge en tryghed og en tillid.

Når der er skabt kontakt og tillid mellem borgeren og støtte- og kontaktpersonen, vil støtte- og kontaktpersonens funktion i det videre arbejde være at bygge bro til omverdenen, f.eks. de kommunale myndigheder, væresteder, behandlingssystemet, sundhedsvæsenet etc.

Der vil ofte være en sammenhæng mellem støtte- og kontaktpersonordningen og socialpædagogisk bistand efter § 85. Når brugeren har fået den nødvendige tillid og er motiveret til at indgå i et mere fast og struktureret forløb for at forbedre sine psykiske og sociale funktioner, samt opbygge sociale netværk og få mere struktur i dagligdagen, kan det være relevant at støtte- og kontaktfunktionen overgår til socialpædagogisk bistand efter § 85. Socialpædagogisk bistand efter § 85 er en visiteret ydelse og kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om omfang og indhold efter de almindelige bestemmelser.

Der kan ikke fastsættes tidsmæssige rammer for, hvor lang tid det tager at etablere en støtte- og kontaktordning, og hvornår støtte- og kontaktforholdet skal afsluttes.

Tilrettelæggelsen af ordningerne

14. Det er kommunalbestyrelsen, der har ansvaret for at tilrettelægge ordningerne. Organisationsmæssigt kan støtte- og kontaktpersonordninger indplaceres som en del af den kommunale forvaltning. Ordningerne bør dog tilrettelægges på en sådan måde, at det sikres, at der sker en adskillelse af omsorgs- og myndighedsfunktionen. Ordningerne vil også kunne etableres i tilknytning til f.eks. misbrugscentre, forsorgshjem, aktivitets- og væresteder, bostøttecentre, kommunale eller regionale boformer o.l. samt private tilbud og boformer.

Kommunalbestyrelsen kan med fordel samarbejde med frivillige organisationer på det sociale område om etablering af ordningen, f.eks. over for en bestemt målgruppe.

Flere kommuner kan gå sammen om at løse opgaven med støtte- og kontaktpersoner, således at der etableres og tilrettelægges tværkommunale støtte- og kontaktpersonordninger målrettet de enkelte målgrupper for ordningen. Det kan f.eks. være således, at ordningen for sindslidende knyttes til en socialpsykiatrisk boform, et socialpsykiatrisk værested eller en SIND-klub, ordningen for personer i hjemløshed tilknyttes en boform efter § 110 (forsorgshjem eller herberg), ordningen for stofmisbrugere knyttes til et misbrugscenter, og ordningen for alkoholmisbrugere knyttes til et værested, f.eks. under KFUM's Sociale Arbejde. Der bør sikres koordination mellem de forskellige støtte- og kontaktpersonordninger, dels af hensyn til fagligt samarbejde, sparring og supervision, dels for at sikre, at brugerne bliver henvist til den relevante støtte- og kontaktpersonordning for målgruppen.

Uanset organisatorisk forankring bør der være kontakt til et eller flere andre kommunale eller regionale tilbud som f.eks. boformer, aktivitets- og væresteder, dagcentre, bostøttecentre m.v., hvilket letter muligheden for at formidle kontakt til andre sociale og sundhedsmæssige myndigheder.

Finansiering

15. Kommunen afholder udgifterne til støtte- og kontaktpersoner, jf. servicelovens § 173.

Kapitel 4

Behandling

Serviceloven

§ 102. Kommunalbestyrelsen kan ud over tilbud efter § 85 give tilbud af behandlingsmæssig karakter til borgere med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer. Tilbuddet gives, når dette er nødvendigt med henblik på at bevare eller forbedre borgerens fysiske, psykiske eller sociale funktioner, og når dette ikke kan opnås gennem de behandlingstilbud, der kan tilbydes efter anden lovgivning.

16. Servicelovens § 102 giver mulighed for, at kommunalbestyrelsen, ud over tilbud om de forskellige former for socialpædagogisk bistand efter servicelovens § 85, kan give tilbud af behandlingsmæssig karakter til personer med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer.

Udgangspunktet for behandling efter serviceloven er, at det sædvanlige behandlingssystem efter sundhedsloven skal anvendes, jf. lovbekendtgørelse nr. 1011 af 17. juni 2023 med senere ændringer. Men der kan være borgere, der har så alvorlige handicap, sindslidelser, misbrug e.l., at det kræver en særlig indsats eller en særlig indretning af behandlingstilbuddet.

Tilbud om behandling efter § 102 omhandler speciel behandlingsmæssig bistand pga. særlige behov herfor. Der kan f.eks. være tale om psykologisk, psykoterapeutisk, sygeplejemæssig, fysio- og ergoterapeutisk, specialpsykiatrisk, tandplejemæssig. Der er tale om tilbud, der ligger ud over tilbud om social støtte m.v. efter servicelovens § 85. Om det nærmere indhold af ydelser efter servicelovens § 85 henvises der til kapitel 1. Tilbud efter § 102 kan også bl.a. ydes i botilbud efter servicelovens §§ 107-110.

17. Tilbud om behandling efter § 102 kan gives, når det er nødvendigt med henblik på at bevare eller forbedre borgerens fysiske, psykiske eller sociale funktioner, og når dette ikke kan opnås gennem de behandlingstilbud, der kan tilbydes efter anden lovgivning.

§ 102 giver således hjemmel til, at borgere, der har behov for en ganske særlig behandling, kan få et relevant behandlingstilbud, når det sædvanlige behandlingssystem ikke rummer den fornødne specialviden eller ekspertise, eller at det sædvanlige behandlingssystem efter en konkret vurdering ikke kan antages at være egnet til at behandle den konkrete borger. Det vil sige, at tilbuddene inden for det sædvanlige behandlingssystem må anses for at være udtømte.

Kapitel 5

Pasning af nærtstående med funktionsnedsættelse eller alvorlig sygdom

Serviceloven

§ 118. En person med tilknytning til arbejdsmarkedet, der ønsker at passe nærtstående med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller indgribende kronisk eller langvarig, herunder uhelbredelig, lidelse i hjemmet, skal ansættes af kommunalbestyrelsen, når

- 1) alternativet til pasning i hjemmet er døgnophold uden for hjemmet eller plejebehovet svarer til et fuldtidsarbejde,
- 2) der er enighed mellem parterne om etablering af pasningsforholdet og
- 3) kommunalbestyrelsen vurderer, at der ikke er afgørende hensyn, der taler imod, at det er den pågældende person, der passer den nærtstående.

Stk. 2. Personen skal ansættes af den kommune, hvor den nærtstående bor. Lønnen udgør 16.556 kr. om måneden. Der betales pensionsbidrag med i alt 12 pct., hvoraf de 4 pct. tilbageholdes i lønnen, mens arbejdsgiveren betaler 8 pct. af lønnen.

Stk. 3. Personen kan ansættes i indtil 6 måneder med henblik på at passe den nærtstående. Pasningsperioden kan forlænges med indtil 3 måneder, hvis særlige forhold taler herfor. Pasningen kan opdeles i perioder af hele måneder. Efter aftale med den arbejdsgiver, som har givet orlov til pasning af en nærtstående, kan pasningen opdeles i kortere perioder. Pasningen kan deles af flere personer, hvis de alle opfylder betingelserne for ansættelse efter stk. 1.

Stk. 4. Hvis to eller flere personer deles om pasningsordningen, kan den samlede aflønning ikke overstige den aflønning, der nævnes i stk. 2. Lønnen udbetales forholdsmæssigt i forhold til delingen af pasningsordningen.

Stk. 5. Der kan ydes én pasningsordning til ét sammenhængende sygdomsforløb eller handicap. Samme nærtstående kan dog blive omfattet af pasningsordningen igen, hvis der tilstøder den pågældende en anden lidelse eller funktionsevnenedsættelse som anført i stk. 1, og hvis betingelserne i øvrigt er opfyldt.

Stk. 6. Der indgås en ansættelsesaftale mellem personen og kommunalbestyrelsen, hvor de nærmere vilkår i forbindelse med ansættelsesforholdet beskrives, herunder angivelse af, hvem den nærtstående er, periodens længde, arbejdsopgaverne, opsigelsesvarsler m.v. Hvis ansættelsen på grund af undskyldelige omstændigheder afbrydes i ansættelsesperioden, udbetaler kommunen løn til den ansatte i 1 måned efter udgangen af den måned, hvor ophøret finder sted. Såfremt personen får et andet forsørgelsesgrundlag inden for denne periode, bortfalder kommunens forpligtelse.

Formål

18. Formålet med servicelovens § 118 er i en kortere periode at give mulighed for at ansætte en person til at varetage pasnings- og omsorgsopgaver for en nærtstående med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med indgribende kronisk eller langvarig, herunder uhelbredelig, sygdom.

Med bestemmelsen gives der mulighed for at varetage praktiske og personlige opgaver for den nærtstående med funktionsnedsættelse eller alvorlig sygdom i en kortere periode, hvor det enten overvejes, hvilke foranstaltninger der er behov og mulighed for på længere sigt, eller hvor der er behov for i en afgrænset periode at varetage pleje- og omsorgsopgaver, der er uforenelige med at passe et erhvervsarbejde. Formålet kan også være at varetage særlige omsorgsopgaver, som f.eks. deltagelse i behandlinger på sygehus samt praktiske og sociale støttefunktioner. Formålet med ordningens fleksibilitet er at understøtte opfyldelsen af de meget forskelligartede og skiftende behov for pleje og omsorg, der ofte kendetegner alvorlige sygdomsforløb og funktionsnedsættelser.

§ 118 supplerer de øvrige muligheder i serviceloven for pasning af børn og voksne med nedsat funktionsevne eller alvorlig sygdom samt døende.

Ret til orlov i pasningsperioden

19. Lønmodtagere m.v. har ret til orlov i forbindelse med pasningsforholdet efter reglerne i lov om lønmodtageres ret til fravær fra arbejde af særlige familiemæssige årsager, jf. lov nr. 223 af 22. marts 2006, hvis lønmodtageren ikke har ret til orloven efter andre regler, som f.eks. overenskomst. Reglerne om ret til fravær fra arbejdet hører under Beskæftigelsesministeriet.

Personkreds

Den nærtstående med funktionsnedsættelse eller alvorlig sygdom

20. Målgruppen efter § 118 er både børn, voksne og ældre, der har betydeligt og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, herunder også borgere med demens. Bestemmelsen omfatter desuden borgere med kronisk eller langvarig, herunder uhelbredelig, alvorlig sygdom. Ved langvarig sygdom forstås normalt lidelser, der forventes at vare et år eller mere. Ved uhelbredelig, alvorlig sygdom forstås f.eks. tilfælde, hvor der ydes livsforlængende behandling, dvs. behandling, hvor der ikke er udsigt til helbredelse, bedring eller lindring, men alene en vis livsforlængelse. Bestemmelsen er derfor også målrettet f.eks. borgere med cancer, alvorlige hjertelidelser m.v., men ikke døende. Døende med terminalerklæring er derimod omfattet af servicelovens § 119. Vedrørende § 119 henvises til vejledning om hjælp og støtte efter serviceloven.

Grænsen mellem denne ordnings personkreds og personkredsen i ordningen om pasning af døende efter servicelovens § 119 skal i de konkrete tilfælde baseres på en lægelig vurdering. Det er en generel betingelse for at give hjælp i forbindelse med pasning af døende efter § 119, at en læge har fastslået, at helbredende behandling er udsigtsløs, og at prognosen er kort levetid, oftest 2 til 6 måneder.

Borgere, der har været passet efter servicelovens § 118, stk. 1, vil kunne blive omfattet af en ny pasningsordning, hvis der tilstøder den pågældende en anden indgribende kronisk eller langvarig og herunder uhelbredelig lidelse eller en anden betydelig og varig fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse, og betingelserne for etablering af en pasningsordning i øvrigt er opfyldt.

Den ansatte

21. Som person med mulighed for ansættelse anses f.eks. ægtefælle, samlever, børn, forældre og andre, herunder også personer uden slægtskabsrelation med en så tæt tilknytning til borgeren med nedsat funktionsevne eller alvorlig sygdom, at det er nærliggende, at pasningen og omsorgen varetages af den pågældende. Kommunalbestyrelsen kan ansætte flere personer under samme pasningsordning, hvis de alle opfylder betingelserne for ansættelse. Der er dermed mulighed for, at flere personer kan dele et ansættelsesforhold.

Kommunalbestyrelsen skal i forbindelse med behandlingen af ansøgningen om ansættelse vurdere, at der ikke er afgørende hensyn, der taler imod, at det er den eller de pågældende, der varetager pasningen. Kommunalbestyrelsen bør dog som udgangspunkt godkende pasningsforholdet, hvis der er enighed mellem den person, der skal varetage pasningen, og den nærtstående med funktionsnedsættelse eller alvorlig sygdom, hvis der ikke er afgørende hensyn af f.eks. helbredsmæssig eller sygeplejemæssig art, der taler imod etableringen af pasningsforholdet.

Den person, der ansættes til at varetage pasningsopgaven, skal have tilknytning til arbejdsmarkedet. Selvstændigt erhvervsdrivende og dagpengemodtagere er også omfattet af muligheden for ansættelse til pasning. Kontanthjælpsmodtagere vil efter en konkret vurdering kunne komme i betragtning, hvis kravet om tilknytning til arbejdsmarkedet kan anses for at være opfyldt.

Kriterier for ordningen

22. I forbindelse med kommunalbestyrelsens sagsbehandling skal det vurderes, om betingelserne for ordningen er opfyldt, jf. § 118, stk. 1. Det er en betingelse for ordningen, at alternativet til pasning i hjemmet er døgnophold uden for hjemmet f.eks. i plejebolig, botilbud eller lignende, eller at plejebehovet svarer til fuldtidsarbejde. Ved vurderingen af plejebehovet bør indgå overvejelser om, der i forbindelse med funktionsnedsættelsen eller sygdommen er særlige omstændigheder, der medfører et behov for, at den ansatte deltager ved kontrol, behandling eller indlæggelse f.eks. pga. den nærtstående alder, svækkelse, udviklingshæmning m.v. Kommunalbestyrelsen bør samtidig overveje, om den person, der skal varetage pasningen, har opgaver med kørsel til kontrol eller behandling af den nærtstående med nedsat funktionsevne eller sygdom, ligesom det bør indgå i overvejelserne, om der er behov for at varetage pleje- og omsorgsopgaver, der er uforenelige med at passe et erhvervsarbejde.

Det er en betingelse, at parterne er enige om at indgå et pasningsforhold. Ligesom det er en betingelse for pasningsordningen, at der ikke er afgørende hensyn, der taler imod, at det er den pågældende person, der passer den nærtstående med funktionsnedsættelse eller alvorlig sygdom.

Udgangspunktet er, at kommunalbestyrelsen skal godkende pasningsforholdet, hvis der er enighed mellem den person, der skal varetage pasningen, og den nærtstående med nedsat funktionsevne eller alvorlig sygdom. Der kan dog i visse tilfælde være særlige faglige hensyn f.eks. af sygeplejemæssig art, der taler imod etableringen af pasningsforholdet. Kommunalbestyrelsen skal desuden vurdere, om pasnings- og omsorgsopgaverne er så fysisk eller psykisk belastende for den person, der skal varetage pasningsopgaven, at det ikke vurderes at være til gavn for hverken personen eller den nærtstående med funktionsnedsættelse eller alvorlig sygdom at etablere pasningsforholdet.

Det er en forudsætning, at den person, der skal varetage pasningen, og den nærtstående med funktionsnedsættelse eller alvorlig sygdom bor sammen, eller at parterne bor så tæt på hinanden, at det er muligt at varetage opgaverne i forbindelse med pasningsorloven.

Sygehusophold

23. Pasningsforholdet kan efter en konkret vurdering etableres eller opretholdes i forbindelse med hospitalsophold. Det kan gælde f.eks. i situationer, hvor der er tale om indlæggelse af børn, hvor behandlingen finder sted i en anden landsdel end bopælen, eller hvor der er tale om et behandlingsforløb med flere kortvarige indlæggelser som f.eks. ved behandling af cancer. Der henvises til punkt 18 om formålet med bestemmelsen og punkt 30 om pasningsorlovens længde, opdeling m.v.

Behandling i udlandet m.v.

24. En pasningsordning kan dermed medtages f.eks. i forbindelse med behandling på sygehuse i udlandet, kortvarige genoptrænings- eller rekreationsophold m.v. Der henvises til bekendtgørelse nr. 785 af 13. juni 2023 om ydelser efter lov om social service under midlertidige ophold i udlandet.

Sagsbehandling m.v.

25. Ansøgning om pasningsordning rettes til den kommune, hvor den nærtstående med funktionsnedsættelse eller alvorlig sygdom bor.

Kommunalbestyrelsen skal ved ansøgning om hjælp efter denne bestemmelse være særlig opmærksom på retssikkerhedslovens § 3, jf. lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, jf. lovbekendtgørelse nr. 265 af 25. februar 2022 med senere ændringer (herefter retssikkerhedsloven), om pligt til at behandle en ansøgning om hjælp så hurtigt som muligt. Det gælder især sager, hvor behandlingen af sagen ikke kan udsættes, uden at formålet med ansøgningen forpasses.

Ud over det ovenfor beskrevne henvises for en nærmere beskrivelse af kommunalbestyrelsens retlige forpligtelser som led i sagsbehandlingen til retssikkerhedsvejledningen.

Kommunernes vejledningsforpligtelse

26. Da der er tale om en foranstaltning af kortere varighed, bør det indgå i sagsbehandlingen, om andre bestemmelser i serviceloven kan være relevante i forhold til den konkrete sag. I forbindelse med sager om børn med funktionsnedsættelse eller langvarig sygdom kan det f.eks. være servicelovens bestemmelser om tabt arbejdsfortjeneste og dækning af merudgifter. I forbindelse med sager med voksne med funktionsnedsættelse eller alvorlig sygdom kan det eksempelvis være servicelovens bestemmelser om hjælp i hjemmet, aflastning eller borgerstyret personlig assistance.

Kommunalbestyrelsen skal i forbindelse med sagsbehandlingen være opmærksom på sin vejledningspligt i henhold til forvaltningslovens § 7, jf. lovbekendtgørelse nr. 433 af 22. april 2014, retssikkerhedslovens § 5 og den udvidede pligt til at yde rådgivning og vejledning til borgere med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne efter servicelovens § 12. Der henvises til vejledning om servicelovens formål og generelle bestemmelser i loven.

Kommunalbestyrelsen skal være opmærksom på bestemmelserne i lov om lønmodtageres ret til fravær fra arbejde af særlige familiemæssige årsager og informere den ansatte om kravet om varsling af den hidtidige arbejdsgiver i forbindelse med påbegyndelse og afslutning af orlovsforløbet.

Kommunalbestyrelsen bør sikre, at der i god tid inden pasningsforholdets ophør er taget kontakt til borge- ren med funktionsnedsættelse eller sygdom eller til dennes værge/pårørende, så der ved fortsat pasnings- og plejebenhov oplyses og vejledes om mulighederne for dækning af behovet ud fra en helhedsorienteret tilgang. For voksne med funktionsnedsættelse kan der f.eks. udarbejdes en handleplan efter servicelovens § 141. I forbindelse med overvejelserne om mulighederne for at varetage den praktiske og personlige hjælp, pleje m.v. bør der også indgå overvejelser om boligforhold, f.eks. midlertidig botilbud, plejebolig eller boligændringer i hjemmet.

Ankestyrelsens principmeddelelse 22-18:

Principafgørelsen fastslår

Kommunens pligt til opfølgning

Kommunen har pligt til løbende at følge op på de enkelte sager om hjælp efter serviceloven for at sikre sig, at hjælpen fortsat opfylder sit formål. Kommunens pligt til opfølgning skal ses i sammenhæng med vejledningspligten. Det kan være nødvendigt at foretage en opfølgning af borgerens hjælpebehov og de visiterede ydelser for at kunne yde en korrekt vejledning.

Kommunens vejledningspligt

Kommunen har, som en del af helhedsvurderingen, pligt til at behandle ansøgninger og spørgsmål om hjælp i forhold til alle de muligheder, der findes for at give hjælp efter den sociale lovgivning. Det følger af retssikkerhedsloven. Det betyder også, at borgeren skal have tilbud om rådgivning og vejledning, hvis det er nødvendigt. Som udgangspunkt har kommunen kun pligt til at vejlede, hvis der er en anledning til det.

Det følger af god forvaltningsskik, at en myndighed, efter omstændighederne, også er forpligtet til at vejlede på eget initiativ. Det betyder, at kommunen har pligt til at vejlede selvom borgeren, hverken direkte eller indirekte, har bedt om vejledning. Det betyder også, at vejledningen ikke nødvendigvis skal ske i forbindelse med en ansøgning om hjælp, men fx kan ske i forbindelse med bevilling af en anden ydelse eller i forbindelse med opfølgning. Vejledningen forudsætter, at kommunen i forvejen er i kontakt med borgeren.

Realudligning

Manglende eller mangelfuld vejledning fra kommunens side kan efter omstændighederne føre til, at borgeren skal stilles, som om kommunen havde ydet korrekt og fyldestgørende vejledning. Det kan fx betyde, at borgeren er berettiget til hjælp fra et tidligere tidspunkt end ansøgningstidspunktet, eller det kan få betydning for vurderingen af, om en borger, der uberettiget har modtaget ydelser, også har modtaget ydelserne mod bedre vidende.

Eksempler på kommunens vejledningspligt

I forhold til pensionslovens bestemmelse om personligt tillæg betyder kommunens forpligtelser, at kommunen skal være særligt opmærksom på, om der er behov for at vejlede borgeren om muligheden for at søge personligt tillæg, fx i forbindelse med bevilling af en bolig. Kommunen skal i den forbindelse også vejlede om konsekvenserne ved fx at låne penge af familiemedlemmer til dækning af udgifterne, hvis der foreligger oplysninger i sagen, der gør denne vejledning aktuel, fx oplysninger om borgerens økonomiske forhold.

I den konkrete sag vurderede Ankestyrelsen, at kommunen ikke havde vejledt om muligheden for at søge om personligt tillæg til dækning af husleje og varme i forbindelse med flytning til plejebolig. Kommunen skulle derfor behandle sagen igen og undersøge, om borgeren havde mulighed for selv at afholde de ansøgte udgifter, eventuelt via en afdragsordning.

Vurdering af ansøgning om pasningsordning

27. Kommunalbestyrelsen skal vurdere, om den nærtstående med funktionsnedsættelse eller alvorligt sygdom er omfattet af personkredsen og opfylder kriterierne for at kunne omfattes af ordningen. Kommunalbestyrelsen kan f.eks. indhente lægelige oplysninger i forbindelse med sagsbehandlingen. Der henvises til retssikkerhedslovens §§ 10-12 om sagsoplysning, herunder samtykkekrav. Kommunalbestyrelsen skal efter servicelovens § 118, stk.1, nr. 3, samtidig foretage en vurdering af, at der ikke er afgørende hensyn, der taler i mod, at det er den udpegede person, der passer den nærtstående med funktionsnedsættelse eller sygdom.

Ansættelse, lønforhold m.v.

28. Kommunalbestyrelsen ansætter en person til at varetage pasnings- og omsorgsopgaver for den nærtstående med funktionsnedsættelse eller alvorlig sygdom, jf. servicelovens § 118, stk. 2 og 6. Der skal udarbejdes en ansættelseskontrakt for pågældende, hvor de nærmere vilkår i forbindelse med ansættelsesforholdet beskrives, herunder periodens længde, arbejdsopgaverne, opsigelsesvarsler m.v.

Kommunalbestyrelsen bør sikre, at den ansattes pligter med hensyn til dokumentation af afholdte arbejdstimer m.v. over for kommunalbestyrelsen som arbejdsgiver ikke udgør en uforholdsmæssig byrde, der

kan begrænse udnyttelsen af ordningen. Dette gælder særligt udnyttelsen af mulighederne for en fleksibel sammensætning og løbende ændring af pasningsordningen.

Ansættelseskontrakt

29. Ansættelseskontrakten skal udformes i overensstemmelse med lov om ansættelsesbeviser og visse arbejdsvilkår, jf. lov nr. 501 af 16. maj 2023 (herefter ansættelsesbevisloven), som hører under Beskæftigelsesministeriets ansvarsområde.

En tilrettelagt pasningsordning kan ændres, hvis behovet for pasning ændrer sig. Pasningsordningen kan således forlænges, opdeles eller sammenlægges efter behov. Dette vilkår skal fremgå af den ansættelseskontrakt, som kommunalbestyrelsen udformer.

Ansættelsen kan medregnes ved optjening af beskæftigelseskravet. Hvis to eller flere deles om ordningen, vil der for hver af de ansatte kunne medregnes et antal løntimer, som forholdsmæssigt svarer til den del, som pågældende får af den samlede løn. Dette skal fremgå af den ansættelseskontrakt, som kommunalbestyrelsen udformer.

Spørgsmål om fortolkning af ansættelsesaftalen, herunder f.eks. misligholdelse, kan ikke indbringes for Ankestyrelsen. Spørgsmål om, hvorvidt arbejdsgiveren har overholdt sin oplysningspligt efter loven, afgøres af Ankestyrelsens Beskæftigelsesudvalg, jf. ansættelsesbevislovens § 5.

Pasningsorlovens længde, opdeling m.v.

30. Personen kan ansættes i indtil 6 måneder til at passe den nærtstående med funktionsnedsættelse eller sygdom. Ansættelsesperioden kan opdeles i flere perioder af ned til 1 måneds varighed, hvis den nærtståendes pasningsbehov m.v. begrundes en sådan tilrettelæggelse. Der vil f.eks. kunne være tale om, at behandlingsforløbet er tilrettelagt på en sådan måde, at der er behov for en periodisk pasningsordning. F.eks. kan der være et behov for pasning forinden en indlæggelse på sygehus, og behov for pasning efter den nærtstående er udskrevet. En pasningsordning vil i sådanne tilfælde kunne deles i to pasningsperioder afbrudt af en periode, hvor den nærtstående er indlagt. Kommunalbestyrelsen bør dog ved vurderingen af pasningsforløbet overveje, om der i forbindelse med den nedsatte funktionsevne eller sygdommen er særlige omstændigheder, der medfører behov for, at den ansatte deltager ved kontrol, behandling eller indlæggelse f.eks. på grund af den nærtståendes alder, svækkelse, udviklingshæmning m.v.

Med accept fra den arbejdsgiver, der giver orloven, er der mulighed for, at pasningen af en nærtstående kan opdeles i kortere perioder end hele måneder. Det vil f.eks. kunne være et ønske i tilfælde, hvor to ansatte deler pasningen. En pasning vil f.eks. kunne deles med en uge skiftevis til hver.

En tilrettelagt pasningsordning kan ændres, hvis behovet for pasning ændrer sig. Pasningsordningen kan således forlænges, opdeles eller sammenlægges efter behov.

Forlængelse af pasningsorloven

31. En pasningsordning kan forlænges i indtil 3 måneder i umiddelbar tilknytning til den aftalte pasning, hvis særlige forhold taler herfor. Et eksempel på et særligt forhold, der vil kunne begrunde en forlængelse af pasningsorloven, kan være, at der viser sig behov for et nyt eller længere behandlingsforløb end oprindeligt antaget. Et andet eksempel på et særligt forhold, som vil kunne begrunde en forlængelse af pasningsperioden er, at der ydes livsforlængende behandling. Ved livsforlængende behandling forstås behandling, hvor der ikke er udsigt til helbredelse, bedring eller lindring, men alene til en vis livsforlængelse, jf. sundhedslovens § 26, stk. 3.

En forlængelse af pasningsordningen vil f.eks. kunne komme på tale, hvis den nærtstående endnu ikke er døende med mulighed for etablering af et plejeforhold efter servicelovens § 119, men må forventes at overgå til den terminale fase kort tid efter ophøret af pasningsordningens 6 måneder. I sådanne tilfælde kan forlængelsen sikre, at pasningsforløbet ikke afbrydes i overgangen mellem ordningerne. I vurderingen af, om der er grundlag for en forlængelse af pasningsperioden på grund af en livsforlængende behandling, vil indgå en lægelig vurdering. Muligheden for at forlænge en pasningsperiode betyder, at pasningen i særlige tilfælde vil kunne strække sig over maksimalt 9 måneder.

Løn, pension og feriepenge m.v.

32. Den kommune, hvor den nærtstående med funktionsnedsættelse eller sygdom bor, afholder udgifterne til løn m.v.

Den ansatte person aflønnes efter det lønniveau, der er fastlagt i servicelovens § 118, stk. 2. Lønniveauet reguleres en gang årligt, jf. servicelovens § 182, stk. 8. Lønniveauet offentliggøres i Social-, Bolig- og Ældreministeriets vejledning om satser, der kan findes på www.retsinfo.dk. Hvis en aftale om pasning løber hen over årsskiftet, reguleres lønnen for den del af pasningsperioden, der ligger efter 1. januar i det nye år med den nye gældende sats.

Der kan samlet udbetales løn svarende til én fuldtidsansættelse uanset, at en pasning deles af flere ansatte. Deler flere ansatte pasningen, aflønnes de forholdsmæssigt. Hvis der ved en deling af pasningsordningen opstår spørgsmål om ret til supplerende dagpenge, vil de almindelige regler om ret til supplerende dagpenge finde anvendelse.

Ud over lønnen skal der betales pensionsbidrag på i alt 12 pct., hvoraf de 4 pct. tilbageholdes i lønnen, mens kommunalbestyrelsen som arbejdsgiver betaler et bidrag på 8 pct. af lønnen. Kommunalbestyrelsen tilbageholder desuden A-skat, lønmodtagerens eget bidrag til ATP, arbejdsmarkedsbidrag samt øvrige lovpligtige bidrag efter de gældende regler. Kommunalbestyrelsen skal som arbejdsgiver betale sin andel af ATP og arbejdsmarkedspension, jf. ovenfor, samt feriepenge efter ferielovens regler, jf. lov nr. 60 af 30. januar 2018 med senere ændringer.

Bidrag til arbejdsmarkedspension indbetales af kommunalbestyrelsen til den ansattes egen pensionskasse, forsikringsselskab eller lignende, hvor det hidtidige pensionsbidrag er blevet indsat. Hvis dette ikke kan lade sig gøre, eller hvis der ikke tidligere er indbetalt til arbejdsmarkedspension, kan kommunalbestyrelsen oprette en pensionsordning, f.eks. i Kommunernes Pensionsforsikring, i et forsikringsselskab eller en bank, efter forudgående aftale med den ansatte. Hvis det pga. den ansattes alder ikke er muligt at oprette en pensionsordning, og en sådan ikke eksisterer, kan pensionsbidraget udbetales med lønnen.

Opsigelse

33. Hvis ansættelsesforholdet ophører inden den aftalte periodes udløb, skal lønmodtagere, der har orlov fra deres arbejde, uden ugrundet ophold give deres tidligere arbejdsgiver meddelelse om, at arbejdet ønskes genoptaget. Dette skal ses i sammenhæng med reglerne om varsel i lov om lønmodtageres ret til fravær fra arbejde af særlige familiemæssige årsager. For ansatte, der ikke har orlov, og som uden gyldig grund opsiges ansættelsesforholdet i utide, finder de almindelige regler om selvforskyldt ledighed anvendelse.

Hvis ansættelsesforholdet af undskyldelige omstændigheder afbrydes i ansættelsesperioden, f.eks. på grund af den nærtståendes død, egen sygdom eller andre personlige forhold, der gør det umuligt at udføre pasnings- og omsorgsopgaverne, skal kommunalbestyrelsen udbetale løn til den ansatte i en måned efter udgangen af den måned, hvor ansættelsen ophører.

Eksempel

Malene har passet sin mand i 2 måneder, da han er alvorligt syg. Manden dør pludseligt den 6. august. Kommunalbestyrelsen skal derefter udbetale løn for hele august og september måned til Malene, medmindre hun ønsker og får mulighed for at vende tilbage til sin tidligere arbejdsplads inden udgangen af september – og dermed får en lønindtægt derfra.

Hvis Malene f.eks. starter på sin tidligere arbejdsplads den 15. september, ophører kommunalbestyrelsens forpligtelse til at betale løn, pension m.v. fra denne dato.

Behov for aflastning, arbejdsmiljø m.v.

34. Kommunalbestyrelsen skal i forbindelse med tildeling af pasningsordningen foretage en konkret og individuel vurdering af behovet for pleje og omsorg, herunder om der samtidig skal stilles hjælp til rådighed efter andre bestemmelser. Det kan være hjælp i forbindelse med pleje- og omsorgsopgaver, der kræver mere end en person, aflastning og afløsning i pasningsperioden, nødvendige tekniske hjælpemidler for at arbejdet kan udføres forsvarligt m.v.

Eksempel

Hanne er delvist lammet efter en hjerneblødning – og har omfattende hjælpebehov – og samtidig behov for kørsel og deltagelse ved behandling og genoptræning. Hendes mand ønsker i første omgang en pasningsordning i 3 måneder, så familien får mulighed for at vurdere, om Hanne kan passes i hjemmet i fremtiden.

Kommunalbestyrelsen vurderer, at alternativet til pasningsordningen er døgnophold uden for hjemmet. Pasningsbehovet er spredt på mange opgaver i løbet af døgnet, og kommunalbestyrelsen bevilger derfor samtidig hjælp efter servicelovens § 83 om praktisk og personlig hjælp i hjemmet til hjælp i nattetimerne og 6 timer ugentligt i dagtimerne samt aflastning hver 3. weekend.

Arbejdsmiljø

Kommunalbestyrelsen skal vurdere, hvordan arbejdet kan udføres på forsvarlig vis – i overensstemmelse med de gældende regler om arbejdsmiljø ved arbejde i private hjem.

Social-, Bolig- og Ældreministeriet, den 2. oktober 2023

DAVID RENE TRANEKÆR KLEMMENSEN

/ Marie-Louise Linneballe Hansen